

АУДІО-, ВІДЕОКОНТРОЛЬ ОСОБИ: ПІДМІНА ЗМІСТУ НЕГЛАСНОЇ СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ

AUDIO- AND VIDEO CONTROL OF A PERSON: CHANGE THE CONTENT OF A COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTION

Грібов М.Л., д.ю.н., професор,
провідний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
Національна академія внутрішніх справ

Шеліховська І.Ю., прокурор
Вінницька окружна прокуратура Вінницької області

У статті проаналізовано практику органів досудового розслідування та оперативних підрозділів, пов'язану із спотворенням змісту аудіо-, відеоконтролю особи через проведення замість нього інших процесуальних дій. Спираючись на системний аналіз судових рішень, визначено типові ситуації підміни змісту аудіо-, відеоконтролю особи іншими слідчими (розшуковими) діями. Шляхом узагальнення даних, одержаних в ході опитування прокурорів, слідчих та оперативних працівників, засновуючись на аналізі матеріалів кримінальних проваджень та положень останніх наукових досліджень, встановлено причини та наслідки спотворення змісту зазначеної негласної слідчої (розшукової) дії. У ході дослідження виявлено дві типові ситуації підміни її змісту. По-перше, це фактичний завуальований допит підозрюваного в умовах несвободи (ІТТ, СІЗО), який здійснюється правоохоронцями (відкрито або під прикриттям, особисто або із залученням конфіденційних співробітників). По-друге, це фактичне проведення контролю за вчиненням злочину в межах ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення аудіо-, відеоконтролю особи. Причини зазначених ситуацій вбачаються у сполученні об'єктивних та суб'єктивних факторів. До об'єктивних факторів належать прогалини у законодавчому регулюванні НСРД та оперативно-розшукової діяльності. З суб'єктивної сторони зазначені ситуації зумовлені прагненням слідчих та оперативних працівників забезпечити виконання дорученої роботи з найменшим опором, у тому числі, ігноруючи вимоги закону. Наслідками застосування зазначених підходів є те, що протоколи аудіо-, відеоконтролю особи та додатки до них не підлягають використанню у доказуванні як такі, що є недопустимими доказами. При цьому, інформація, отримана під час проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій, цілком може бути використана в організаційно-тактичних цілях.

Ключові слова: аудіо-, відеоконтроль особи, підміна змісту, законність, допит, контроль за вчиненням злочину.

The article is devoted to the analysis of the practice of pre-trial investigation bodies and operative units, related to the distortion of the content of audio- and video monitoring of a person by conducting other procedural actions instead. Based on the systematic analysis of court decisions, typical situations of replacing the content of audio- and video monitoring of a person with other investigative (search) actions are determined. By summarizing the data obtained during the survey of prosecutors, investigators and operatives, based on the analysis of the materials of criminal proceedings and the provisions of the latest scientific studies, the causes and consequences of change the content of the covert investigative (search) action are determined. The study identified two typical situations of changing its content. First, it is the actual veiled interrogation of the suspect in temporary detention facilities (IVS) and detention facility by law enforcement officers (overt or disguised – under the cloak, personally or with the involvement of confidential employees). Secondly, it is the crime within the limits of the decision of the investigating judge on permission to conduct audio and video control of a person. The reasons of these situations are in a combination of objective and subjective factors. The objective factors include gaps in the legislative regulation of covert investigative (search) action and operational-search activity. From the subjective side, these situations are caused by the desire of investigators and operatives to perform assigned duties with the least resistance while ignoring the legitimate demands. The of these approaches are that the protocols of audio and video control of a person and their appendices cannot be used in evidence as such, which are inadmissible evidence. At the same time, the information obtained during these covert investigative (search) action may well be used for organizational and tactical purposes.

Key words: audio and video control of the person, change of content, legality, interrogation, control over the commission of crime.

Постановка проблеми. Аналіз слідчої та судової практики дозволяє стверджувати про непоодинокі випадки проведення одних процесуальних дій під виглядом інших. Таким чином створюється зміст та порушується кримінальна процесуальна форма заходів забезпечення кримінального провадження, слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД). Це, у свою чергу, може призводити до необґрунтованого обмеження й порушення прав людини. Крім того, наслідком зазначеного підходу часто виявляється визнання доказів, зібраних стороною обвинувачення, недопустимими, а відповідно й неможливість виконання завдань кримінального провадження.

У зв'язку з викладеним виникає потреба у проведенні дослідження практики підміни змісту одних процесуальних дій іншими, а також з'ясування причин та наслідків такої практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми правового регулювання слідчих (розшукових) дій, зокрема негласних, досліджували С. В. Албул, В. І. Василичук, В. В. Вапнярчук, В. А. Журавель, О. В. Капліна, О. Б. Комарницька Є. Д. Лук'янчиков, Д. Б. Сергєєва, О. С. Старенький, М. А. Погорецький, С. С. Чернявський, А. М. Черняк, Ю. М. Черноус [1–11]

та багато інших науковців. Проте, проблемам спотворення змісту та форми процесуальних дій в ході практичної діяльності сьогодні бракує наукової уваги.

Одною з останніх публікацій, присвячених даній тематиці, є стаття А. В. Холостенка та Ж. В. Мандриченко «Причини та наслідки проведення одних слідчих (розшукових) дій під виглядом інших». Учені досліджують проведення обшуку під виглядом огляду; освідчування під виглядом огляду місця події; особистого обшуку під виглядом огляду місця події; огляду місця події не за місцем події, а також проведення поверхової перевірки особи як превентивного поліцейського заходу, в результаті чого фактично здійснюється обшук особи [12]. Але у межах однієї наукової статті неможливо охопити усі ситуації спотворення змісту процесуальних дій, що мають місце на практиці. Тому природно, що поза увагою науковців залишилися питання підміни змісту НСРД, заходів забезпечення кримінального провадження тощо.

Оскільки проблема підміни змісту одних процесуальних дій іншими та спотворення їх форми є багатоаспектною, у даній роботі ми розглянемо лише ту її незначну частину, яка пов'язана із підміною змісту лише однієї з НСРД.

Мета статті – визначення типових ситуацій підміни змісту аудіо-, відеоконтролю особи іншими діями, виявлення їх причин та наслідків, а також надання рекомендацій щодо дій прокурора та захисника у таких ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. Стаття 260 КПК України передбачає, що аудіо-, відеоконтроль особи є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або інші звуки, рухи, дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування.

Парадоксальним (але неодноразово підтвердженим судовою практикою) є той факт, що досить часто слідчі, працівники оперативних підрозділів під прикриттям зазначеної НСРД фактично організують допит підозрюваного.

Зокрема, таку підміну Верховний Суд викрив у постанові від 09.12.2020 (справа № 756/12749/18), де наголосив, що спілкування у приміщенні управління поліції затриманої особи, яка перебуває під контролем працівників поліції, з працівниками поліції не може вважатися приватним, а проведена НСРД (аудіо-, відеоконтроль особи) за своїм змістом є допитом цієї особи. На це вказує характер спілкування працівників поліції з нею. Так, затриманий розповів правоохоронцям як віну змові з іншим підозрюваним готувався до нападу на потерпілого, вивчав розпорядок його дня, наявність собак, автомобіля, а також повідомив про інші обставини вчинення злочину. Проте, ці показання затриманого проти себе одержані під час аудіо-, відеоконтролю особи. Таким чином, стороною обвинувачення було порушено право особи не свідчити проти себе. Крім того, у супереч вимогам ст. 52 КПК України до проведення слідчої дії, що за своїм змістом є допитом особи, яка підозрюється у вчиненні особливо тяжкого злочину, не було залучено захисника.

Аналогічну оцінку доказам, зібраним стороною обвинувачення, Верховний Суд надав у постанові від 24.05.2018 (справа № 332/2781/15-к). Серед іншого, там зазначено, що спілкування в умовах слідчого ізолятора двох підозрюваних зі слідчим прокуратури і трьома працівниками оперативного підрозділу категорично не можна вважати НСРД «аудіо-, відеоконтроль особи», оскільки учасники такого спілкування не мали жодних підстав вважати, що спілкування є приватним. У числі іншого, про це свідчить вимога одного з підозрюваних залучити захисника під час такого «приватного» спілкування. Дану вимогу правоохоронці проігнорували.

З аналізу матеріалів відповідних судових рішень, доходимо висновку, що основною причиною такого підходу стало невірне тлумачення норм права та прагнення представників сторони обвинувачення у будь-який спосіб одержати докази винуватості особи. При цьому, було обрано шлях прямого обману людини: діючи як представники правоохоронних органів вони вступали в неофіційну розмову з підозрюваним, яка приховано фіксувалася технічними засобами. Природно, що такий примітивний обман в обох випадках був заздалегідь спланованим, оскільки попередньо було отримано ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД.

Незважаючи на те, що зазначені вище рішення Верховний Суд прийняв ще у 2018 та 2020 роках, подібна практика не припинилася. Місцевими судами періодично викриваються випадки використання стороною обвинувачення доказів, одержаних саме у зазначений спосіб. Так, Калинівський районний суд Вінницької області у мотиваційній частині вироку від 09.01.2023 (справа № 141/182/17) дійшов висновку, що надані прокурором протоколи НСРД та аудіо-, відеозапис щодо підозрюваного, який тимчасово утримувався в ІТТ, підлягають визнанню недопустимими доказами, оскільки у даному конкретному випадку з огляду на зміст вказаного протоколу фактично мав місце допит обвинуваченого, а не втручання у приватне життя.

Одночасно з прямим примітивним обманом підозрюваних, які утримуються в мовах несвободи, тривалий час існують і більш витончені способи домогтися від них викривальних показань проти себе та негласно зафіксувати їх за допомогою прихованих технічних засобів контролю. Таким способом Верховний Суд ще не надав належної оцінки.

Ці способи пов'язані з так званою «внутрішньокамерною розробкою», що проводиться в ізоляторах тимчасового тримання або ж у слідчих ізоляторах. Така розробка є усталеною практикою з найдавніших часів [13, с. 26; 14, с. 119], а її сутність детально описана у численних відкритих історичних, документальних, наукових науково-популярних джерелах та художній літературі [15–17 та ін.]. Основним змістом внутрішньокамерної розробки є негласне зашифроване оперативне опитування (легендоване спілкування), що проводиться оперативним працівником або спеціально залученим негласним співробітником в умовах приміщень для примусового утримання осіб у зв'язку з відбуттям покарання, затриманням, взяттям під варту тощо [18].

У процесі «внутрішньокамерної розробки» особу шляхом обману можна примусити відповідати на запитання з приводу підозри чи обвинувачення, надавати інформацію, яка може стати підставою для підозри, обвинувачення. Урешті, можна обманним шляхом змусити особу хоча й неофіційно, але визнати свою винуватість у вчиненні кримінального правопорушення.

У сучасній слідчій та оперативній практиці одночасне проведення внутрішньокамерної розробки та аудіо-, відеоконтролю особи в умовах ІТТ або СІЗО є традиційним. Так, оперативний працівник або спеціально залучений негласний співробітник, під прикриттям затриманого чи узятого під варту (такого самого, як і підозрюваний), намагаються дізнатися у об'єкта НСРД необхідну інформацію, провокуючи його на відверті розмови. При цьому, все робиться для того, щоб створити у підозрюваного ілюзію саме приватного спілкування. З цих причин факт проведення «внутрішньокамерної розробки» намагаються приховати, а отримані відомості використовують лише в оперативно-тактичних цілях (що ми вважаємо цілком виправданим).

Проте, періодично факти використання зазначеного методу потрапляють до відкритих процесуальних документів. Як приклад, у вироку Жовківського районного суду Львівської області від 01.02.2013 (справа № 1-384/11) зазначається: «Про те, що свідок ОСОБА_22 дійсно був поміщений в ІТТ Жовківського РВ ГУ МВСУ у Львівській області під вигуманим іменем та за придуманою фабулою ствердив у судовому засіданні свідок ОСОБА_23, який працює начальником СКР Жовківського РВ ГУ МВСУ у Львівській області. Останній повідомив, що він керував операцією щодо залучення ОСОБА_22 для здобуття інформації по скоєному злочину. Таке залучення свідка ОСОБА_22 є законним, не суперечить вимогам Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Безумовно, під час «внутрішньокамерної розробки» порушується право на свободу від самовикриття, передбачене п. 11 ч. 1 ст. 7, ч. 1, 2 ст. 18 КПК України. Відомості, одержані у такий спосіб та задокументовані за допомогою аудіо-, відеоконтролю особи, використовувати у доказуванні недопустимо. За описаного підходу правоохоронців до одержання доказів, фактично відбувається як законспірований допит, так і втручання у приватне спілкування.

Приклад окресленого підходу містить вирок Димитровського міського суду Донецької області від 08.05.2018 (справа № 235/661/14-к). Зокрема, там зазначається, що за наслідками проведених НСРД – аудіо-, відеоконтролю підозрюваного в ході «внутрішньокамерної розробки», аналізом стенограм та переглянутих судом відеозаписів вказаних дій, вбачається, що в ході розмов із співкамерниками підозрюваний визнав свою причетність

до злочину. Протокол аудіо-, відеоконтролю особи був визнаний судом недопустимим. Але суд мотивував це тим, що НСРД проведені особою, яка не мала на це доручення слідчого. З нашого погляду даний доказ є недопустимим, у першу чергу, з огляду на застосування під час аудіо-, відеоконтролю особи внутрішньокамерної розробки в ході якої підозрюваний був спровокований конфіденційним співробітником оперативного підрозділу на відверту розмову.

Проте, у тому разі, коли аудіо-, відеоконтроль особи в місцях несвободи не супроводжується внутрішньокамерною розробкою і спілкування підозрюваного відбувається не з працівником оперативного підрозділу, який діє під прикриттям (або ж його конфіденційним співробітником), а з такими самими ув'язненими, то немає підстав стверджувати про недопустимість доказів. Тобто, отримані докази будуть допустимими, якщо:

- у матеріалах кримінального провадження немає відомостей про те, що під час аудіо-, відеоконтролю підозрюваного в умовах ІТТ з ним розмовляв працівник правоохоронного органу під прикриттям;

- відсутні дані щодо залучення до проведення аудіо-, відеоконтролю особи «інших осіб» у порядку ст. 275 КПК України;

- під час допиту свідків у суді виключається надання показань щодо навмисного провокування ув'язненого на відверті розмови оперативним працівником під легендою або спеціально залученим негласним співробітником.

Саме з цим ми пов'язуємо визнання Верховним Судом допустимим доказом протокол аудіо контролю особи у Постанові від 12.01.2023 в справі № 740/2046/20. Зі змісту цього протоколу слідує, що в ході проведення зазначеної НСРД було зафіксовано розмову обвинуваченого, котрий перебував у камері зі співкамерником. Жодних фактичних даних про те, що співкамерник обвинуваченого був спеціально залучений правоохоронним органом для проведення НСРД у судових рішеннях не наводиться. Але з нашого погляду таку можливість не можна виключати.

Зауважимо також, що у багатьох випадках для одержання доказів в умовах ІТТ та СІЗО одночасно з внутрішньокамерною розробкою проводять не аудіо-, відеоконтроль особи, а аудіо-, відеоконтроль місця. Фактично відбувається усе те саме (зміст комплексу проведених заходів лишається тотожним). Проте змінюється юридична форма – замість НСРД, передбаченої ст. 260 проваджень НСРД, передбачену ст. 270 КПК України.

Зазначений підхід обґрунтовується тим, що відповідно ч. 3 ст. 267 КПК України, приміщення, які спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені відповідно до закону (приміщення з примусового утримання осіб у зв'язку з відбуттям покарання, затримання, взяттям під варту тощо), мають статус публічно доступних. Норми ж ст. 270 КПК України передбачають контроль саме публічно доступних місць.

Даний підхід ми вважаємо невиправданим з таких міркувань. Особа, яка перебуває у приміщенні камерного типу в умовах ІТТ та СІЗО розраховує, що спілкування із співкамерником відбувається за таких фізичних чи юридичних умов, за яких учасники спілкування можуть сподіватися на захист інформації від втручання інших осіб. Тобто підозрюваний перебуває у ситуації приватного спілкування (ч. 3 ст. 258 КПК України). Відповідно до вимог ч. 4 зазначеної норми втручанням у приватне спілкування є доступ до змісту спілкування за умов, якщо учасники спілкування мають достатні підстави вважати, що спілкування є приватним. Безсумнівно, під час проведення внутрішньокамерної піддослідний має такі підстави. Адже створення правоохоронцями у нього ілюзії приватного спілкування є необхідною умовою для того, щоб він вступив у контакт з поліцейським під прикриттям або з особою, яка діє за конфіденційним дорученням правоохоронців.

Спотворення змісту НСРД, передбаченої ст. 260 КК України відбувається і у тому випадку, коли під виглядом аудіо-, відеоконтролю особи фактично намагаються провести контроль за вчиненням злочину. Такі випадки є непоодинокими. Показова у цьому сенсі Постанова Верховного Суду від 08.04.2020 у справі № 164/104/18, що розглядалася за обвинуваченням селищного голови у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК України. За версією сторони обвинувачення, у своєму службовому кабінеті він одержав від свідка неправомірну вигоду 2 тис. грн. за видачу довідки.

Судом було встановлено, що правоохоронний орган: спеціально залучив цього свідка для викриття селищного голови; надав йому засоби аудіо-, відеофіксації, які були використані для документування дій селищного голови – до внесення відомостей до ЄРДР (з дозволу слідчого судді на аудіо-, відеоконтроль особи в межах оперативно-розшукової справи); також надав свідкові помічені гроші для надання селищному голові.

Перевіряючи проведені правоохоронним органом оперативно-розшукові заходи на предмет їх законності, суд наголосив на такому: види оперативно-розшукових заходів, які за наявності законних підстав мають право здійснити оперативні підрозділи, визначено у ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Здійснивши огляд, ідентифікацію та вручення свідку грошових коштів із метою подальшого їх використання під час проведення заходів щодо підтвердження даних про вимагання та одержання неправомірної вигоди селищним головою, оперативний працівник фактично розпочав реалізацію оперативно-розшукового заходу, передбаченого п. 7¹ ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», згідно з яким визначено право з метою виявлення та фіксації діянь, передбачених, зокрема, ст. 368 і 369² КК України, проводити операції з контрольованого вчинення відповідних діянь. Порядок отримання дозволу, строк його дії та порядок проведення операції з контрольованого вчинення корупційного діяння визначаються КПК України. Ці дії не охоплюються поняттям здійснення аудіо-, відеоконтролю особи, санкціонованого щодо селищного голови.

У даному випадку судом було встановлено ще й факти провокації злочину, що у сукупності з визнанням недопустимими інших доказів призвело до остаточного виправдання обвинуваченого.

Але далеко не у всіх випадках суди дають належну оцінку спотворенню правоохоронцями змісту НСРД, передбаченої ст. 260 КК України. Так, Постановою Верховного Суду від 12.05.2021 (справа № 166/1199/18) за обвинуваченням головного лікаря комунального закладу районного центру первинної медико-санітарної допомоги у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 368 КК України) було визнано недопустимими доказами протоколи НСРД, зокрема, аудіо-, відеоконтролю особи з підстав встановлення факту провокації злочину щодо обвинуваченої. У даному випадку все здійснювалося у межах кримінального провадження. Оперативно-розшукових заходів не вживалося, проводилися лише НСРД. Проте, серед цих дій де-юре не знайшов свого місця контроль за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту, що відбувся де-факто. Отже, крім викладених Верховним Судом положень, варто звернути увагу й на проведення НСРД без наявності відповідного процесуального рішення і без дотримання вимог щодо запобігання провокації вчинення злочину.

На тому, що аудіо-, відеоконтроль особи та контроль за вчиненням злочину – це різні за змістом процесуальні дії, що проводяться у кримінальному провадженні незалежно від одної, наголошується і у тих рішеннях Верховного Суду, де не ставиться під сумнів допустимість доказів одержаних в ході НСРД, передбаченої

ст. 260 КПК України. Так у Постанові Верховного Суду від 11.02.2020 (Справа № 573/707/18) зазначається, що контроль за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту проводиться на підставі постанови прокурора і є самостійною НСРД, що не виключає одночасного проведення інших НСРД, зокрема аудіо-, відеоконтролю особи або місця.

Безумовно, що причини підміни змісту одних НСРД іншими пов'язані з неправильним тлумаченням та (або) ігноруванням норм кримінального процесуального закону правоохоронцями. Проте, наголошуючи на суб'єктивних причинах, неможна відкидати й об'єктивні фактори. Адже поняття аудіо-, відеоконтролю особи унормовано у КПК недостатньо чітко. Законодавець не подав у цьому кодексі визначення ні контролю за вчиненням злочину, загалом, ні жодної з його форм. Внутрішньокамерна розробка, незважаючи на тривалу історію застосування та ефективність у боротьбі зі злочинністю, не знайшла свого місця у жодному із законодавчих актів, що регламентують роботу правоохоронних органів.

Висновки. У ході дослідження нами виявлено дві типові ситуації підміни змісту НСРД, передбаченої ст. 260 КПК України. Перша: фактичний завуальований допит підозрюваного в умовах несвободи (ІТТ, СІЗО), який здійснюється правоохоронцями (відкрито або під прикриттям, особисто або із залученням конфіденційних співробітників). Друга: фактичне проведення контролю за вчиненням злочину (без оформлення жодних процесуальних документів) на підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення аудіо-, відеоконтролю особи. Наслідками обох окреслених ситуацій є те, що протоколи аудіо-, відеоконтролю особи та додатки до них не підлягають використанню у доказуванні як такі, що є недопустимими доказами.

Причини зазначених ситуацій вбачаються у сполученні об'єктивних та суб'єктивних факторів.

З об'єктивної сторони законодавцем: недостатньо чітко визначено зміст аудіо-, відеоконтролю особи; узагалі не визначено зміст контролю за вчиненням злочину та його окремих форм; проігноровано необхідність унормування та правової регламентації використання оперативними підрозділами правоохоронних органів такого традиційного інструменту їх діяльності як «внутрішньокамерна розробка». Усунення цих факторів є предметом окремого дослідження, що становить перспективи подальших наукових розвідок.

З суб'єктивної сторони зазначені ситуації зумовлені невірним тлумаченням норм закону та прагненням слідчих й оперативних працівників забезпечити виконання одного завдання кримінального провадження (щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини) за рахунок ігнорування іншого (щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура), у тому числі з порушенням прав людини.

З метою усунення зазначених суб'єктивних причин, прокуророві при погодженні клопотання слідчого про проведення аудіо-, відеоконтролю особи, слід детально з'ясувати завдання проведення цієї НСРД та конкретні засоби їх реалізації. Якщо такі засоби пов'язані з організацією спілкування правоохоронців (відкрито чи під легендою) або ж залученого ними конфіденційного співробітника з контрольованою особою, то це буде свідчити про спотворення змісту НСРД.

У разі виявлення ознак того, що під виглядом аудіо-, відеоконтролю особи, слідчим фактично планується ще й контроль за вчиненням злочину, прокурор не повинен цього допустити та, виходячи з обставин справи, чітко визначитися: або одночасно проводити ці дві НСРД, або обмежитися аудіо-, відеоконтролем особи з чітким отриманням його змісту.

У разі виявлення ознак того, що під виглядом аудіо-, відеоконтролю особи слідчим фактично планується ще й завуальоване проведення допиту, прокурор, виходячи з обставин справи, має визначитися щодо доцільності проведення такої НСРД. При вирішенні даного питання, насамперед, слід урахувувати те, що отримані фактичні дані неможливо буде використати у доказуванні (що не перешкоджає їх використанню в організаційно-тактичних цілях).

Захисникові ж, у кожному випадку використанням стороною обвинувачення у доказуванні матеріалів аудіо-, відеоконтролю його клієнта, слід аналізувати ці матеріали на предмет підміни змісту зазначеної НСРД і, за наявності підстав, вимагати визнання одержаних доказів недопустимими. Крім того, у разі проведення аудіо-, відеоконтролю особи, яка перебуває в умовах несвободи, захисникові необхідно вжити заходів з виявлення ознак одночасного проведення щодо останнього внутрішньокамерної розробки. Для цього потрібно провести ретельний аналіз матеріалів кримінального провадження, установити дані особи розмову з якою було зафіксовано, за можливості опитати її та ініціювати проведення її допиту.

ЛІТЕРАТУРА

- Албул С. В. та ін. Негласні слідчі (розшукові) дії: навч. Посіб за заг. ред. С. А. Дроботова. Київ: Вістка, 2022. 470 с.
- Вапнярчук В. В. Поняття і система слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2018. Випуск 2. Том 2. С. 73–77.
- Журавель В. А. Слідчі (розшукові) дії як засоби формування доказів за чинним Кримінальним процесуальним кодексом України. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2013. № 13. С. 22–30.
- Капліна О. В. Проблеми вдосконалення нормативного регулювання проведення слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 40–48.
- Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Слідчі (розшукові) дії, як засоби інформаційного забезпечення кримінального провадження. *Інформація і право*. 2016. № 3 (18). С. 68–72.
- Сергєєва Д. Б., Старенький О. С. Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення поняття. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 81–89.
- Погорецький М. А., Сергєєва Д. Б. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 2. С. 137–141.
- Чернявський С. С., Василичук В. І. Аналіз діяльності підрозділів ДСБЕЗ МВС України в умовах нового кримінального процесуального законодавства України. *Науковий вісник Нац. акад. внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 208–219.
- Черняк А. М. Значення інституту негласних слідчих (розшукових) дій для забезпечення доказування злочинів у сфері міжнародного студентського обміну. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 6. С. 266–269.
- Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 492 с.
- Холостенко А. В., Мандриченко Ж. В. Причини та наслідки проведення одних слідчих (розшукових) дій під виглядом інших. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 367–370.
- Архашастраили наука политики / пер. с санскрита; издание подготовил В.И. Кальянов. М.-Л.: Изд-во Акад. наук СССР, 1959. 102 с.
- Погорецький М. А. Розшук у козацьку добу. *Право і безпека*. 2003. № 1. Т. 2. С. 119–225.
- Шеремета М. І. Агентурно-оперативна робота НКВС серед ув'язнених вояків ОУН і УПА: діяльність внутрішньокамерної агентури, оперативний облік, слідча робота. *Воєнна історія Галичини та Закарпаття: матеріали Всеукр. наук, військово-істор. конф.* Львів, 2010. С. 574–577.

15. Бірчак В., Довженко О., Козут А. та ін. Архіви КГБ для медіа: посібник / редактор-упорядник А. Олійник / Центр досліджень визвольного руху. Київ : К.І.С., 2018. 216 с.

16. Чисніков В. М. Сисна поліція в Україні за часів Російської імперії (1880–1917 рр.): історико-правове дослідження: дис. ... д-ра юрид. наук. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». К. : НАВС. 535 С.

17. Грібов М. Л., Шевченко Т. В. Використання внутрішньокамерної розробки для виконання завдань кримінального провадження: питання законності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6 С. 404–407.